

Salærrådet

DERES REF.:
VÅR REF.: 336774

DATO: 15. september 2024

Høstens innspill til Salærrådet

September 2024

1 Innledning – etter streiken

Ved inngangen til 2024 valgte forsvarsadvokatene og senere bistandsadvokatene å legge ned arbeidet i en rekke saker, fordi regjeringen ikke fulgte Salærrådets anbefalinger. Etter nesten et halvt år med konflikt kom Advokatforeningen og regjeringen den 1. juli 2024 til enighet om følgende:

- I tillegg til at rettshjelpsatsen ble hevet betydelig i forbindelse med RNB 2024, vil regjeringen øke satsen med 50 kroner i 2025-budsjettet.
- Regjeringen vil innen mai 2025 forskriftsfeste at satsen prisjusteres årlig.
- Avtalen fra 24. juni 2022, blant annet om Salærrådet, består. Justis- og beredskapsministeren vil fortsette å arbeide for en økning av satsen i tråd med denne avtalen.
- Partene anerkjenner i fellesskap at selv om Salærrådet er et positivt bidrag, er det sett fra begge sider utfordringer knyttet til dagens salærssystem. Departementet vil sette i gang et større arbeid i form av en utredning av salærordningen og regelverket knyttet til den (NOU). Det nærmere mandatet for en slik utredning vil departementet komme tilbake til. Advokatforeningen vil bli involvert i arbeidet med utformingen av mandatet og få anledning til å komme med innspill. Advokatforeningen vil være representert i utvalget og selv få adgang til å peke ut sin representant.

Avtalen mellom Justisdepartementet og Advokatforeningen gir Salærrådet fortsatt en viktig rolle, ved å gi et uavhengig råd om nivået på rettshjelpssatsen.

1.1 Rettshjelpsordningen

Den offentlige rettshjelpsordningen er et viktig sikkerhetsnett i den norske rettsstaten. I sivile saker skal ordningen sikre at samfunnets rettslige institusjoner og virkemidler er tilgjengelig for alle. I straffesaker skal den skape rettssikkerhet i møte med politi, påtalemyndighet og domstoler.

For å innfri denne ambisjonen, må det være attraktivt for dyktige advokater å ta disse viktige sakene. Samtidig må ordningen bidra til å skape et minimum av balanse i partenes styrkeforhold («equality of arms») – enten motparten er det offentlige med alle sine ressurser og maktmidler, eller en motpart med mulighet til å engasjere egen advokat utenom den offentlige rettshjelpsordningen.

I og med at det skal nedsettes et offentlig utvalg som skal utrede salærordningen og regelverket knyttet til denne, vil vi ikke gå inn på stykkprisene i dette innspillet, men her vise til vårt innspill fra august 2023.

2 Betydningen av uavhengige råd

Salærrådet uttalte i sin anbefaling for 2024 (anbefalingen fra 1. november 2023) at rettshjelpssatsen var for langt fra Salærrådets anbefaling til at det var formålstjenlig å komme med en ny anbefaling, den tidligere anbefalingen ble derfor gjentatt med en inflasjonsjustering.

I sin tilleggsanbefaling fra 28. juni 2024 stiller Salærrådet spørsmål om hva Salærrådets videre bidrag skal være. Salærrådet viste til at salærsatsen for 2023, samt forslaget i revidert statsbudsjett for 2024 var betydelig lavere enn Salærrådets anbefaling på 1 464 kroner. Salærrådet viste også til at departementet ikke har gitt noen informasjon om fremtidig opptrappingsplan.

Rettshjelpssatsen er øket fra 1215 til 1265 kroner med virkning fra 1. juli 2024. Økningen er ikke ubetydelig, men nivået på salærsatsen er fortsatt langt lavere enn Salærrådets anbefalte opptrappingsnivå. Det er ikke lagt opp til noen plan for opptrapping av satsen, og det er ikke angitt noen prioriteringer for å imøtekomme budsjettmessige begrensninger. De grunngitte anbefalinger Salærrådet har gitt, er heller ikke imøtegått på en slik måte at Salærrådet har grunnlag for å gi nye råd.

På denne bakgrunn reiser Salærrådet spørsmål ved om det er noe mer vi kan bidra med for å oppfylle formålet med avtalen mellom Justis- og beredskapsdepartementet og Advokatforeningen.

Advokatforeningen deler de bekymringen som Salærrådet gir uttrykk for. Salærrådets rolle er likevel etter vår oppfatning svært viktig. Formålet med opprettelsen av Salærrådet var å sikre et felles kunnskapsgrunnlag om rettshjelpssatsen, og et objektivt mål. Uten et slikt grunnlag hadde det vært svært vanskelig å vurdere om regjeringen har oppfylt sin del av avtalen som de har inngått med Advokatforeningen, hvor de erkjente viktigheten av en bærekraftig sats og forpliktet seg til å arbeide for en økning av satsen.

Som følge av den nye avtalen mellom Justisdepartementet og Advokatforeningen fra 1. juli 2024, er rettshjelpsatsen sikret en inflasjonsjustering i årene som kommer. Men dette er et uttalt minimum. Det er Advokatforeningens oppfatning at Salærrådets fortsatte anbefalinger fremdeles er av svært stor betydning. Både offentligheten, regjeringen og Advokatforeningen er avhengig av en uavhengig vurdering av satsens størrelse for å kunne danne seg en oppfatning av hvordan den bør utvikle seg i tiden som kommer. Selv dersom rettshjelpsatsen ikke når et bærekraftig nivå i den nærmeste fremtid, vil det gi et viktig kunnskapsgrunnlag at Salærrådet vurderer nivået på rettshjelpsatsen på selvstendig faglig grunnlag.

Salærrådets arbeid vil i tillegg gi et viktig kunnskapsgrunnlag for det offentlige utvalget om rettshjelpsatsen, som det i avtalen mellom Justisdepartementet og Advokatforeningen er blitt enighet om at skal opprettes.

Det er for øvrig grunn til å anta at en slik utredning og den videre oppfølging av den vil ta tid. I mellomtiden vil Salærrådets innspill være det viktigste kunnskapsgrunnlaget om rettshjelpsatsen.

Advokatforeningens innspill til Salærrådet er derfor at rådet fortsetter med sitt viktige arbeid, og oppdaterer sin anbefaling for kommende år.

3 Nivået på rettshjelpssatsen

3.1 Innledning

Advokatforeningen har i sine tidligere innspill vist til at Salærrådets anbefaling burde vært høyere. Oppsummert er våre innvendinger som følger.

- At anbefalingen burde tatt utgangspunkt i et tidligere basisår.
- At prisindeksen for juridiske tjenester for privatpersoner burde brukes, og fremskrives til gjeldende år.

Utover dette mener vi at Salærrådet har landet på en fornuftig metode, hvor rettshjelpssatsens bærekraftighet ses opp mot utviklingen i tilsvarende markedspriser. Som vist i tidligere innspill vil metoden, med de endringer nevnt over, gi en rettshjelpssats som stemmer godt overens med relevante størrelser som:

- utviklingen i kostnadene ved å drive advokatforetak,
- prisene på advokattjenester til privatpersoner
- prisene det offentlige betaler sine egne advokater, eller godtgjør andre selvstendig næringsdrivende i utvalgsarbeid,
- rettshjelpssatsen i andre sammenlignbare land,
- utviklingen i fastlegetakster.

Problemene med en for lav rettshjelpssats er inngående beskrevet i tidligere innspill – inkludert de ringvirkningene det kan ventes å få, og allerede har begynt å få, for rettsikkerheten til de som har rett til rettshjelp betalt av det offentlige. I det følgende vil vi derfor fokusere på utviklingen i tiden fra Salærrådets første anbefaling forelå, fram til i dag. Dette er element vi mener er viktige i oppdateringen av Salærrådets anbefaling til å gjelde for 2025.

3.2 Relevante endringer for en oppdater anbefaling

3.2.1 Innledning

Under følger en oversikt over hvordan relevante størrelser har utviklet seg fra 2022 til 2024. Oversikten tydeliggjør hvordan økningen i rettshjelpssatsen som har kommet i perioden, har kommet samtidig med omtrent like store økninger i de fleste relevante sammenligningsgrunnlag. Når alle sammenlignbare størrelser har vokst samtidig med rettshjelpssatsen, tyder det på at vi er omtrent like langt unna en bærekraftig sats nå i 2024, som vi var i 2022.

3.2.2 Lønns- og prisutviklingen

Vi vil ha opplevd to fulle år med inflasjon fra Salærrådets anbefaling forelå høsten 2022, fram til ny anbefaling foreligger kommende høst. Inflasjonen i 2023 var 5,5 prosent. Forventet inflasjon i 2024 er, ifølge siste estimat fra SSB, 3,8 prosent. Kombinert gir dette en økning over to år på 9,5 prosent. (SSB tabell 12880)

En økning på 9,5 prosent er med andre ord et absolutt minimum av økning i bærekraftig sats i løpet av de to årene som har gått siden Salærrådets første anbefaling forelå. En økning med mindre enn dette vil innebære en realnedgang i satsen.

En gjennomsnittlig norsk årslønn er forventet å øke med 10,7 prosent fra 2022 til 2024. (SSB tabell 12880)

3.2.3 Kostnader ved å drive advokatvirksomhet

Hvor mye kostnadene ved å drive advokatvirksomhet har økt, er krevende å tallfeste nøyaktig. For advokatforetak utgjør arbeidskraftkostnader omtrent 65 prosent av utgiftene, husleie omtrent 13 prosent, og øvrige utgifter omtrent 22 prosent (se vårt innspill fra september 2023).

Prisindekser for arbeidskraftkostnader og kontorleie er ikke tilgjengelig for de siste to årene, men om man tar utgangspunkt i at arbeidskraftkostnader øker omtrent på nivå med en gjennomsnittlig norsk årslønn, og at kontorleie øker omtrent på nivå med generell inflasjon (begge fra SSB tabell 12880), får man en estimert økning i kostnadene ved å drive advokatvirksomhet på 10,3 prosent.

Om man antar at forholdet mellom endringen i arbeidskraftkostnader og årslønn har vært likt de siste to årene, som de to foregående årene¹, får man en estimert økning i kostnaden ved å drive advokatvirksomhet på 13,7 prosent.

Med utgangspunkt i dette kan vi si at kostnadene ved å drive advokatvirksomhet har økt med mellom 10 og 14 prosent i løpet av de siste to årene. Rettshjelpssatsen burde med andre ord ha økt like mye i løpet av de to siste årene for å dekke de økende utgiftene til advokatforetakene.

---

¹ Arbeidskraftskostnader i «Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting» økte med 10 prosent fra 2020 til 2022, dette er 1,5 ganger økningen i årslønn over samme periode (SSB tabell 07685 og 12880)

3.2.4 Priser på advokattjenester (SSBs prisindeks for juridiske tjenester)

Salærrådet har i sin anbefaling valgt å ta utgangspunkt i SSBs prisindeks for juridiske tjenester. Utviklingen i denne indeksen for privatklienter sier noe om hvor mye markedsprisen for tjenestene har økt, og dermed hvor mye prisene til advokatene som jobber på rettshjelpssats kunne ha økt dersom de valgte andre type oppdrag. Forholdet mellom økningen i prisindeksen og økningen i rettshjelpssatsen sier altså noe om hvordan konkurransedyktigheten til rettshjelpssatsen har utviklet seg.

Siste tilgjengelige datapunkt for prisindeksen for juridiske tjenester er i skrivende stund andre kvartal 2024. Denne er 11,2 prosent høyere enn tilsvarende for 2022. Rettshjelpssatsen burde altså ha økt med minst så mye for ikke å miste konkurransedyktighet.

3.2.5 Andre offentlige satser

I 2022 oppga Regjeringsadvokaten en timesats på 1600 kroner i sine salæroppgaver. I 2024 oppgir de 1850 kroner. Dette tilsvarer en økning på 15,6 prosent. Denne timesatsen er basert på kostnadene ved å drive embetet, og tilsvarer det de måtte ha solgt tjeneste sine for dersom de skulle drevet kommersielt. Det sier altså noe om hvor mye staten betaler sin egen advokat.

Utvalgsgodtgjørelsen for medlemmer i offentlige utvalg som er selvstendig næringsdrivende har økt fra 1 373 kroner i 2022 til 1 499 kroner i 2024, altså en økning på 9,2 prosent.² Utvalgsgodtgjørelsen er ment til å dekke én times tapt arbeidstid for selvstendig næringsdrivende når de bruker sin tid i offentlig nedsatte utvalg.

3.2.6 Rettshjelpssatsen i andre land

Rettshjelpssatsen i Danmark har økt fra 2 458 til 3 044 norske kroner i de to årene som har gått siden Salærrådets første anbefaling forelå.³ Dette tilsvarer en økning på 24 prosent. Målt i danske kroner var økningen 8,5 prosent. Vesentlig høyere enn inflasjonen i Danmark over perioden, som kun har vært 4,2 prosent.⁴

Rettshjelpssatsen i Sverige har økt fra 1 370 til 1 550 norske kroner i de to årene som har gått siden Salærrådets første anbefaling forelå.⁵ Dette tilsvarer en økning på 13 prosent. Målt i svenske kroner var økningen 6,2 prosent, vesentlig lavere enn inflasjonen i Sverige over perioden, som har vært 12,1 prosent.⁶

3.2.7 Fastlegenes satser

Fastlegenes satser har gjennomgått en større reform siden 2022, noe som gjør direkte sammenligninger vanskelig. Likevel, fastleger er en viktig sammenligningsgruppe for advokater som

---

² Statens personalhåndbok 2022 og 2024

³ «Grundtakst per time» fra *Vejledende takster for salærer til forsvarere i straffesager, bistandsadvokater samt til beskikkede advokater i ægteskabs-, forældreansvars- og Børnefjernelsessager*, tilgjengelig [her](#). Gjennomsnittlig valutakurs for 2022, samt 2024 (medio august) fra [Norges Bank](#).

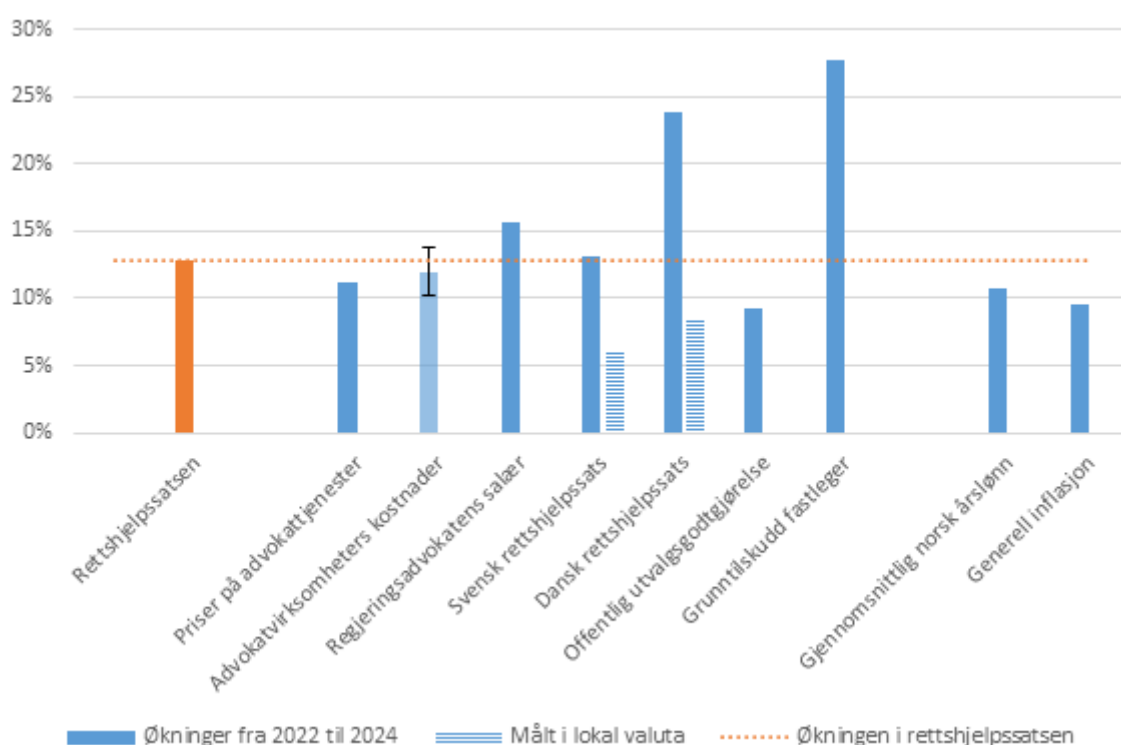
⁴ Endring i Forbuerprisindeks fra juli 2022, til juli 2024, siste tilgjengelige datapunkt fra [Danmarks Statistik](#)

⁵ «Timkostnadsnorm for rättshjälpbiträde» fra Sveriges Domstolar, tilgjengelig [her](#). Gjennomsnittlig valutakurs for 2022, samt 2024 (medio august) fra [Norges Bank](#).

⁶ Endring i konsumentprisindex fra juli 2022 til juli 2024, fra [Statistikmyndigheten](#).

jobber på rettshjelpssatsen. De er selvstendig næringsdrivende som gjør en tjeneste for befolkningen, betalt av det offentlige. De har også, i likhet med advokatene, lang utdannelse og muligheter til å tjene godt ved andre karriereveier.

I vårt innspill til Salærrådet fra 2022 viste vi hvordan fastlegenes satser hadde hatt en realøkning på 30 prosent over 20 år, samtidig som betalingen til advokater som jobber på rettshjelpssatsen hadde opplevd en realnedgang. Over de siste to årene har fastlegers betaling opplevd et kraftig løft. Siden betalingen til fastlegenes består av en mengde differensierte satser er det vanskelig å tallfeste økningen, men en pekepinn er at «grunntilskuddet» har økt med 28 prosent.⁷ Grunntilskuddet er basert på gjennomsnittssatsen per person på pasientlistene, både før og etter reformen, og er således en god målestokk på økningen i betalingen fastleger mottar.

3.3 Hvor mye har bærekraftig sats økt siden Salærrådets første anbefaling forelå?

Det er basert på informasjonen over, Advokatforeningens oppfatning at bærekraftig sats har økt et sted mellom 10 og 15 prosent i tiden siden Salærrådets første anbefaling forelå. Tar man utgangspunkt i Salærrådets egne metode, har bærekraftig sats økt med 11,2 prosent.

Til sammenligning har rettshjelpssatsen økt med 12,8 prosent, fra 1 121 kroner i 2022, til 1 265 kroner i 2024. Dette er en vesentlig økning, men samtidig innenfor det skisserte spennet for økningen i bærekraftig sats. Det er med andre ord ikke åpenbart at rettshjelpssatsen har tatt et

⁷ Grunntilskuddet per måned er 862 kroner ganger 500 delt på 12 i 2024, og 675 ganger 500 delt på 12 i 2022. [Se helfos informasjonsside.](#)

vesentlig steg i retning av en bærekraftig sats. Vi ser fram til Salærrådets vurdering av dette, samt deres anbefaling for hva satsen burde være i 2025.

Vennlig hilsen

Siri Teigum
leder

Merete Smith
generalsekretær